

Sygn. akt III AUa 936/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 lutego 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Daria Stanek (spr.)
Sędziowie:	SSA Grażyna Czyżak SSA Alicja Podlewska
Protokolant:	sekr. sądowy Agnieszka Makowska

po rozpoznaniu w dniu 6 lutego 2019 r. w Gdańsku

sprawy J. Z.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o podjęcie wypłaty zawieszony emerytury

na skutek apelacji J. Z.

od wyroku Sądu Okręgowego w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 20 marca 2018 r., sygn. akt VI U 756/18

1. oddala apelację;
2. zasądza od J. Z. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. kwotę 240,00 (dwieście czterdzieści 00/100) złotych tytułem zwrot kosztów zastępstwa procesowego za drugą instancję.

SSA Grażyna Czyżak SSA Daria Stanek SSA Alicja Podlewska

Sygn. akt III AUa 936/18

UZASADNIENIE

Decyzją z 30 stycznia 2018 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. przyznał ubezpieczonemu J. Z. prawo do emerytury od 1 stycznia 2018 r. Emerytura ustalona decyzją została zawieszona z uwagi na pobieranie świadczenia emerytalnego z MSWiA.

Ubezpieczony J. Z. złożył odwołanie od tej decyzji w zakresie zawieszenia świadczenia emerytalnego.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania.

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z 20 marca 2018 r. oddalił odwołanie, sygn. akt VI U 756/18.

Na wstępie rozważań Sąd Okręgowy podkreślił, że w rozpoznawanej sprawie nie ma sporu między stronami co do tego, że ubezpieczony J. Z. nabył prawo do emerytury wypłacanej przez Zakład Emerytalno Rentowy MSWiA w oparciu o odrębne przepisy, jak również prawo do świadczenia emerytalnego na podstawie przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Spór w niniejszej sprawie sprowadzał się w istocie do interpretacji przepisów prawa i ustalenia czy ubezpieczony jest uprawniony do pobierania jednocześnie obu tych świadczeń.

Sąd I instancji wskazał, że z treści art. 95 ust. 1 ustawy emerytalnej, który ma zastosowanie w niniejszej sprawie, wynika - jako zasada prawa ubezpieczeniowego - prawo do pobierania jednego świadczenia (wyższego lub wybranego przez uprawnionego)

w sytuacji tzw. zbiegu u jednej osoby prawa do kilku świadczeń przewidzianych w ustawie. Regułą jest, że zbieg prawa do kilku świadczeń określonych w ustawie rodzi dla organu rentowego obowiązek wypłaty tylko jednego - wyższego świadczenia. Zainteresowanemu przysługuje jednak wybór, jeżeli zażąda wypłaty niższego świadczenia, żądanie będzie musiało zostać uwzględnione. Jeżeli zainteresowany nie złoży żadnego oświadczenia w tej kwestii, organ rentowy kontynuuje wypłatę świadczenia wyższego. Wybór niższego

z przysługujących osobie zainteresowanej świadczeń z zakresu ubezpieczeń społecznych należy do sfery jego samodzielnych uprawnień i nie podlega ocenie Sądu (por. wyrok SN

z dnia 9 września 1997 r., II UKN 218/97). Zainteresowany może w każdym czasie zażądać zmiany świadczenia wypłacanego na inne, również przysługujące.

Zasadę wyrażoną w art. 95 ust. 1 ustawy emerytalnej stosuje się również z mocy

ust. 2, z uwzględnieniem art. 96, w razie zbiegu prawa do emerytury lub renty określonych

w ustawie z prawem do świadczeń przewidzianych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym osób, o których mowa w art. 2 ust. 2, z wyjątkiem przypadku, gdy emerytura wojskowa

lub policyjna została obliczona według zasad określonych w art. 15a albo 18e ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin,

w art. 15a lub 18e ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej

i Służby Więziennej oraz ich rodzin.

Nie budziło żadnych wątpliwości Sądu Okręgowego, że w niespornych okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy wspomniany wyjątek nie dotyczy odwołującego. Tylko w razie zbiegu świadczenia z FUS oraz emerytury obliczonej „według zasad” wskazanych w art. 95 ust. 2 (czyli w odniesieniu do emerytury funkcjonariusza

z art. 15a, tj. przyjętego do służby po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 1999 r., a w odniesieniu do emerytury funkcjonariusza z art. 18a, tj. przyjętego do służby po raz pierwszy po dniu

31 grudnia 2012 r.) - przysługuje uprawnienie do łącznego przyznania świadczeń.

Sąd Okręgowy podkreślił, że poza wyjątkiem przewidzianym w treści ust. 2 art. 95 ustawy kwestie zbiegu prawa do emerytury na podstawie ustawy o emeryturach i rentach

z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z prawem do świadczeń emerytalnych funkcjonariuszy przewidzianych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym tych osób, rozstrzyga się zgodnie

z powszechnymi regułami ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i tzw. zasadą jednego świadczenia wyrażoną w cytowanym już przepisie art. 95 ust. 1.

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 4 kwietnia 2012 r., I UK 390/11, uznał, że zasada wypłacania tylko jednego świadczenia z ubezpieczenia społecznego wynikająca z art. 95

ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, stanowi wyraz obowiązującej w prawie ubezpieczeń społecznych zasady solidarności ryzyka i nie jest sprzeczna z konstytucyjną zasadą równości (art. 32 Konstytucji RP). Zagadnieniem zbiegu prawa do świadczeń (na kanwie stanu faktycznego dotyczącego żołnierzy zawodowych) zajmował się również Sąd Najwyższy, który w wyroku z dnia 8 maja 2012 r. II UK 237/11, wyraził pogląd, że zasada pobierania jednego świadczenia (wyższego lub wybranego przez uprawnionego) w razie zbiegu u jednej osoby prawa do kilku świadczeń (art. 95 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych), dotyczy również zbiegu prawa do emerytury lub renty określonych w tej ustawie z prawem do świadczeń przewidzianych w ustawie z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin

Mając na uwadze okoliczności niniejszej sprawy, przy zastosowaniu cytowanych wyżej przepisów prawa, Sąd Okręgowy odwołanie jako nieuzasadnione oddalił w oparciu

o przepis art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.

Apelację od wyroku wywiódł ubezpieczony, zaskarżając go w całości i zarzucając bezpodstawne oddalenie odwołania. Ubezpieczony wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości oraz uchylenie zaskarżonej decyzji w zakresie dotyczącym zawieszenia wypłaty emerytury.

W uzasadnieniu ubezpieczony niesprawiedliwi i krzywdzące jest orzeczenie, iż ma prawo tylko do jednego świadczenia emerytalnego, tj. emerytury mundurowej. Apelujący zwrócił uwagę, że funkcjonariusze służb mundurowych nie są traktowani sprawiedliwie, gdyż nie mają prawa do zwiększenia podstawy wymiaru emerytury z tytułu pracy na emeryturze. Taki stan rzeczy pozbawia ich możliwości korzystania z profitów pracy po przejściu na emeryturę mundurową. Apelujący dodał, że resortowe świadczenie emerytalne nie zaspokaja jego podstawowych potrzeb, zły stan zdrowia pochłania znaczne wydatki na lekarstwa i rehabilitację.

W odpowiedzi na apelację pozwany organ wniósł o oddalenie apelacji oraz zasądzenie od odwołującego na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja J. Z. nie zasługuje na uwzględnienie.

Przedmiotem niniejszego postępowania było prawo ubezpieczonego do wypłaty zawieszony emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w sytuacji zbiegu tego świadczenia z emeryturą resortową MSW.

Sąd Apelacyjny w pełni podziela stanowisko prawne wyrażone w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. Zauważyć jednak należy, że Sąd I instancji nie poczynił w sprawie stosownych ustaleń faktycznych. Wobec powyższego - uzupełniając - wskazać należy,

że niesporne między stronami było, iż po zakończeniu służby 15 lipca 1995 r. w jednostce MSWiA, jaką była wówczas Delegatura Urzędu Ochrony Państwa (po odbyciu wcześniej służby w KWMO i KWP w B.) J. Z. przeszedł na pełną emeryturę resortową MSW. 18 września 1995 r. ubezpieczony podjął pracę na pełnym etacie w Dyrekcji Okręgowej Dróg Publicznych w B., a po reorganizacji tej instytucji do 31 grudnia 2017 r. pracował w Zarządzie Dróg Wojewódzkich w B.. Taki stan faktyczny wynikał z treści odwołania i częściowo z dokumentów zgromadzonych w aktach emerytalnych (vide: świadectwo pracy - k. 8). Pozwany organ rentowy nie przeczył wskazanym okolicznościom.

Decyzją z 30 stycznia 2018 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury od 1 stycznia 2018 r. Emerytura została zawieszona z uwagi na pobieranie świadczenia emerytalnego z MSWiA.

Sąd I instancji trafnie uznał, iż w przypadku wnioskodawcy zachodzi sytuacja zbiegu prawa do świadczeń, jednakże z uwagi na zasadę pobierania jednego świadczenia prawidłowe było zawieszenie przez organ emerytalny wypłaty świadczenia z uwagi na pobieranie przez wnioskodawcę emerytury mundurowej.

Sąd Apelacyjny podkreśla, że na gruncie prawa ubezpieczeń społecznych czym innym jest instytucja prawa do świadczenia, a czym innym instytucja wypłaty świadczenia, do którego dana osoba ma prawo. O ile dana osoba może uzyskać równolegle "prawo" do wielu świadczeń z ubezpieczeń społecznych, to "wypłacane" jest jej tylko jedno świadczenie wyższe lub wybrane, o czym jednoznacznie stanowi art. 95 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Jedynie wyjątkowo, w przypadkach świadczeń wprost wskazanych w ustawie, ustawodawca dopuszcza pod pewnymi warunkami wypłacenie półtoręj świadczeń, nigdy zaś nie przewiduje wypłacenia dwóch i większej ilości pełnych świadczeń.

Kwestie zbiegu prawa do świadczeń i jego konsekwencji, jeśli chodzi o wypłatę zbiegających się świadczeń, reguluje przytoczony już powyżej art. 95 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, stanowiący, że w razie zbiegu u jednej osoby prawa do kilku świadczeń przewidzianych w ustawie wypłaca się jedno z tych świadczeń - wyższe lub wybrane przez zainteresowanego. Na podstawie ust. 2 tego przepisu zasada powyższa znajduje zastosowanie również do zbiegu prawa do emerytury lub renty nabytych na podstawie ustawy z prawem do świadczeń nabytych na podstawie przepisów dotyczących zaopatrzenia emerytalnego funkcjonariuszy służb mundurowych i żołnierzy zawodowych.

Szczególną regulację wprowadza art. 96 ustawy. Przepis ten stanowi w ust. 1, że odrębne przepisy określają „prawo do pobierania świadczeń” w razie zbiegu u jednej osoby prawa do emerytury z prawem do:

- 1) renty inwalidy wojennego i wojskowego, którego niezdolność do pracy pozostaje w związku ze służbą wojskową;
- 2) renty z tytułu niezdolności do pracy spowodowanej pobytem w miejscach, o których mowa w art. 3 i 4 ust. 1 ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 400);
- 3) renty z tytułu niezdolności do pracy spowodowanej wypadkiem przy pracy, wypadkiem w drodze do pracy lub z pracy lub chorobą zawodową.

W ust. 2 art. 96 ustawy stanowi zaś, że odrębne przepisy określają prawo do pobierania świadczeń w razie zbiegu u jednej osoby prawa do emerytury lub renty z prawem do emerytury lub renty z ubezpieczenia społecznego rolników.

Rozpatrywany w niniejszej sprawie przypadek, co prawidłowo ustalił Sąd I instancji, nie kwalifikuje się do żadnego w przytoczonych powyżej wyjątków. Oznacza to, że do ubezpieczonego zastosowanie znajduje art. 95 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Rozszerzając ocenę prawną przedstawioną w omawianym zakresie w uzasadnieniu wyroku Sądu Okręgowego, Sąd Apelacyjny za uzasadnione uznał odwołanie się do rozważań tut. Sądu poczynionych w wyroku z dnia 4 października 2013 r. (III AUa 114/13, LEX nr 1381337).

I tak, należy zwrócić uwagę, że ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach

i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm. zwana dalej ustawą emerytalną) obejmowała pierwotnie swym zakresem normatywnym tych funkcjonariuszy, którzy nie pozostawali w służbie w dniu jej wejścia

w życie, tj. 1 stycznia 1999 r. W myśl obowiązującego wówczas art. 1 ust. 2 tej ustawy, warunki nabywania prawa do emerytury i rent oraz innych świadczeń przysługujących

z tytułu pobierania emerytury lub renty, a także zasady ustalania wysokości tych świadczeń dla żołnierzy zawodowych oraz funkcjonariuszy Policji, Urzędu Ochrony Państwa, Straży Granicznej, Służby Więziennej i Państwowej Straży Pożarnej, którzy w dniu wejścia w życie ustawy pozostawali w służbie oraz dla członków ich rodzin, określały wyłącznie przepisy

o zaopatrzeniu emerytalnym tych osób.

Przepis ten został uchylony z dniem 1 października 2003 r. na podstawie ustawy

z dnia 23 lipca 2003 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2003 r. Nr 166, poz. 1609) i w konsekwencji wszyscy żołnierze zawodowi oraz funkcjonariusze służb mundurowych - bez względu na to, kiedy rozpoczęli służbę - zostali objęci jednolitym systemem emerytalnym, tj. systemem zaopatrzeniowym uregulowanym w ustawie o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin. W tym samym czasie dokonano szeregu zmian w "mundurowych" ustawach zaopatrzeniowych, rezygnując, między innymi, z przyznawania przewidzianych tam świadczeń emerytalnych z urzędu.

W uzasadnieniu projektu ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. wskazano, iż nadanie emerytuom wojskowym i policyjnym wyłącznie wnioskowego charakteru służyć ma temu, ażeby "żołnierz (funkcjonariusz), który pozostawał w służbie przed dniem 2 stycznia 1999 r.

i spełnia warunki do nabycia prawa do emerytury wojskowej lub policyjnej, a jednocześnie poza okresami służby ma także okresy "cywilnej" pracy, z tytułu której podlegał ubezpieczeniom społecznym - miał prawo wyboru emerytury".

Co do uzyskania prawa

do emerytury z powszechnego systemu ubezpieczeń społecznych przez osobę, która nabyła prawo do emerytury wojskowej (policyjnej), w uzasadnieniu projektu ustawy zmieniającej stwierdzono, iż możliwość taka byłaby wyłączona wówczas, gdyby emeryturę wojskową (policyjną) obliczono z uwzględnieniem okresów zatrudnienia i innej pracy objętej ubezpieczeniem społecznym. Z prawa do emerytury wojskowej (policyjnej) nie mogłaby zaś skorzystać osoba, która nabyła prawo do emerytury na podstawie ustawy o emeryturach

i rentach z FUS obliczonej z uwzględnieniem okresów zawodowej służby. Tak wyrażonym intencjom projektodawców odpowiadają zmiany dokonane, między innymi, w ustawie

o emeryturach i rentach, bowiem zgodnie z przytoczonym już jej art. 2 ust. 1 pkt 1

(zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 28 grudnia 2006 r., III AUa 1147/06, OSA 2008/8/26).

Z powyższych regulacji wynikało, że zniesienie obowiązku ubezpieczenia społecznego żołnierzy zawodowych i funkcjonariuszy służb mundurowych, a przez to rozdzielenie systemów ubezpieczeniowego i zaopatrzeniowego zmierzało do tego, aby każdy z tych systemów realizował osobno zobowiązania, przy zachowaniu zasady, że za ten sam okres ubezpieczenia emerytalnego nie mogą jednocześnie przysługiwać dwa świadczenia emerytalne. Nie została w ten sposób wykluczona możliwość jednoczesnego nabycia prawa do emerytury z ubezpieczenia społecznego i zaopatrzenia emerytalnego żołnierzy zawodowych lub zaopatrzenia funkcjonariuszy służb mundurowych wówczas, gdy okresy te (ubezpieczenia i służby) nie zazębiały się i nie zostały wzajemnie uwzględnione

przy ustalaniu prawa do świadczeń, a każdy z nich z osobna był wystarczający do uzyskania prawa do emerytury w określonym systemie (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego

z dnia 9 października 2008 r., II UK 48/08, OSNP z 2010 r. nr 5 - 6, poz. 77). Z kolei osoba pobierająca emeryturę mundurową mogła, po osiągnięciu wieku emerytalnego, nabyć również prawo do emerytury z ubezpieczenia społecznego, jeżeli poza okresami (służby

i ubezpieczenia) uwzględnionymi przy ustalaniu prawa do świadczenia z zaopatrzenia emerytalnego legitymowała się innymi okresami składkowymi i nieskładkowymi w rozmiarze wystarczającym w myśl obowiązujących przepisów do uzyskania prawa do tego świadczenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 stycznia 2009 r., I UK 178/08 (niepub.)).

Należy podkreślić jednak, że możliwość jednoczesnego nabycia prawa do emerytury z ubezpieczenia społecznego i zaopatrzenia emerytalnego żołnierzy zawodowych / funkcjonariuszy służb mundurowych możliwa była, gdy okresy ubezpieczenia (i służby) nie zostały wzajemnie uwzględnione przy ustalaniu prawa do świadczeń, a każdy z nich z osobna był wystarczający do uzyskania prawa do emerytury w określonym systemie.

W tym miejscu należy również odwołać się do orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego w przedmiocie zasady równości. Zasada równości sprowadza się do tego, że wszystkie podmioty charakteryzujące się w równym stopniu daną cechą istotną (relewantną) powinny być traktowane równo, a więc według jednakowej miary, bez zróżnicowań zarówno dyskryminujących, jak i faworyzujących. Wynika stąd w szczególności, że prawodawca przyznając uprawnienia, nie może określać kręgu osób, którym te uprawnienia przysługują, w sposób dowolny. Musi on przyznawać dane uprawnienia wszystkim podmiotom charakteryzującym się daną cechą istotną. Z konstrukcji prawa do emerytury wynika, że cechami relewantnymi są: odpowiednio długi staż ubezpieczeniowy, składający się z okresów składkowych i nieskładkowych oraz osiągnięcie określonego wieku. Cechami takimi, po osiągnięciu wieku emerytalnego, charakteryzują się zarówno ci ubezpieczeni, którzy posiadając prawo do emerytury mundurowej, wypracowali odpowiednio długi staż ubezpieczeniowy niezaliczony do wysługi emerytalnej z tytułu zaopatrzenia emerytalnego, jak i ci, którzy osiągnęli taki staż emerytalny, nie pozostając nigdy w służbie. Choć za dopuszczalne uznaje się odstępstwa od nakazu równego traktowania podmiotów podobnych (pod warunkiem, że istnieje ich racjonalne uzasadnienie, nie są dokonywane według dowolnie ustalonego kryterium, mają charakter proporcjonalny, a więc waga interesu, któremu ma służyć różnicowanie sytuacji adresatów normy, pozostaje w odpowiedniej proporcji do wagi interesów, które zostaną naruszone w wyniku nierównego potraktowania podmiotów podobnych oraz pozostają w jakimś związku z innymi wartościami, zasadami czy normami konstytucyjnymi, uzasadniającymi odmienne traktowanie podmiotów podobnych, na przykład zasadą sprawiedliwości społecznej, por. np. orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 3 września 1996 r., K 10/96, OTK 1996 Nr 4, poz. 33), to nie budzi wątpliwości, że tego rodzaju rozważań można dokonywać tylko wówczas, gdy istnieje wyraźny przepis różnicujący sytuację podmiotów podobnych.

Ustawa o emeryturach i rentach nie zawiera zaś takiego przepisu w odniesieniu do ubezpieczonych pobierających emeryturę mundurową, który wyłączałby ich prawo do emerytury z systemu ubezpieczenia po osiągnięciu wieku emerytalnego i spełnieniu przesłanki stażowej w postaci legitymowania się odpowiednio długim okresem ubezpieczenia niezaliczonym do wysługi emerytalnej z tytułu zaopatrzenia emerytalnego. Takim przepisem nie jest art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach, skoro jak wskazano wyżej, jego prawidłowa wykładnia musi prowadzić do wniosku, iż zawarte tam wyłączenie dotyczy tylko takiej sytuacji, w której prawo do emerytury z systemu ubezpieczenia przysługiwałoby po zaliczeniu tych samych (w części lub w całości) okresów ubezpieczenia, które już uwzględniono przy ustalaniu uprawnień do emerytury mundurowej. Za taki przepis nie może być uznany art. 2 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach, albowiem dotycząc wyłącznie tych żołnierzy i funkcjonariuszy, którzy nie spełniają warunków do świadczeń określonych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym tych osób, nie ma w ogóle zastosowania w niniejszej sprawie.

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 3 lutego 2010 r., II UK 174/09, LEX nr 584203 wskazał, że funkcjonariuszom tzw. służb mundurowych można ustalić prawo do emerytury powszechnej pod warunkiem niezaliczenia składkowych okresów ubezpieczenia cywilnego do obliczenia emerytury mundurowej. Niemożliwe jest nabycie przez emeryta wojskowego prawa do emerytury na podstawie ustawy emerytalnej, jeżeli we wcześniej przyznanej emeryturze wojskowej uwzględniono okresy ubezpieczenia lub zatrudnienia oraz inne okresy składkowe (art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy z 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS w brzmieniu sprzed zmiany dokonanej ustawą z dnia 5 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 8, poz. 38) (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 17 lutego 2010 r., II UZP 10/09, OSNP 2010/17-18/215).

Przedstawione wywody (i powołane wyżej wyroki Sądu Najwyższego), odnoszą się do stanu prawnego, w którym obowiązywał art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach w brzmieniu ustalonym ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw.

Ta sytuacja prawna uległa zmianie od dnia 5 lutego 2009 r., kiedy weszła w życie kolejna zmiana art. 2 ustawy o emeryturach i rentach dokonana ustawą z dnia 5 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 8, poz. 38), nadająca mu nowe brzmienie. Zgodnie z tym przepisem (art. 2 ust. 1), świadczenia na warunkach i w wysokości określonych w ustawie przysługują:

1) ubezpieczonym - w przypadku spełnienia warunków do nabycia prawa do świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń emerytalnego i rentowych Funduszu Ubezpieczeń Społecznych;

2) członkom rodziny pozostałym po ubezpieczonym albo po osobie uprawnionej do świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń emerytalnego i rentowych Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

W ust. 2 tego przepisu stwierdzono, że świadczenia z tej ustawy na jej warunkach i wysokości przysługują również żołnierzom zawodowym oraz funkcjonariuszom (...), jeżeli nie spełniają oni warunków do nabycia prawa lub utracili prawo do świadczeń określonych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym tych osób (żołnierzy i funkcjonariuszy), oraz członkom rodzin pozostałym po tych osobach. Ustawa o emeryturach i rentach nie zawiera obecnie (nie zawierała również poprzednio) przepisu, który pozwalałby ubezpieczonemu żądać wyłączenia wybranych okresów, już raz zaliczonych do stażu emerytalnego w celu uzyskania emerytury wojskowej, ale też podwyższenia jej wysokości, by teraz tych samych okresów "użyć" ponownie w celu uzyskania emerytury z FUS.

W aktualnym stanie prawnym (art. 2 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach), świadczenia na warunkach i w wysokości określonych w ustawie przysługują tylko takim żołnierzom zawodowym oraz funkcjonariuszom, którzy nie spełniają warunków do nabycia prawa lub utracili prawo do świadczeń określonych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym tych osób, oraz członkom rodzin pozostałym po tych osobach, w okolicznościach objętych przepisem art. 38 ustawy zaopatrzeniowej wojskowej (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 sierpnia 2013 r., II UK 22/13 niepubl.).

Wskazać również należy, że z komentarza do zmiany dokonanej ustawą z dnia 5 grudnia 2008 r. wynika, że w przypadku żołnierzy zawodowych i funkcjonariuszy służb mundurowych, którzy wstąpili do służby przed 2 stycznia 1999 r., przy ustalaniu emerytury zarówno "mundurowej", jak i emerytury z FUS, uwzględnia się okresy zawodowej służby oraz okresy składkowe i nie składkowe wymienione w ustawie o emeryturach i rentach

z FUS. Przepisami ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 166, poz. 1609) wprowadzono, z dniem 1 października 2003 r. zasadę, zgodnie z którą osobie, która ma ustalone prawo do emerytury "mundurowej" z uwzględnionymi okresami zarówno zawodowej służby, jak i okresami podlegania ubezpieczeniom społecznym (okresami składkowymi i nie składkowymi) nie przysługuje prawo do emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. W związku z tym do tej grupy świadczeniobiorców nie stosuje się generalnej zasady polskiego systemu emerytalnego, zgodnie z którą (art. 95 ust. 1 ustawy emerytalnej) w razie zbiegu u jednej osoby prawa do kilku świadczeń, wypłaca się jedno z tych świadczeń - wyższe lub wybrane przez zainteresowanego.

Nowelizacja oznacza, że osoba pobierająca emeryturę "mundurową", jeżeli spełnia ogólne warunki do uzyskania emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, to znaczy posiada, w przypadku mężczyzny, co najmniej 25-letni okres składkowy i osiągnęła 65 lat, będzie mogła wystąpić o przyznanie emerytury z FUS. W razie przyznania tej emerytury, wypłata emerytury "mundurowej" zostanie wstrzymana. W ten sposób również do tej grupy

świadczeniobiorców stosowana będzie ogólna zasada, zgodnie z którą w razie zbiegu uprawnień do dwóch świadczeń, zainteresowanemu przysługuje prawo wyboru świadczenia.

Zgodnie z art. 95 ust. 1 ustawy emerytalnej w razie zbiegu u jednej osoby prawa do kilku świadczeń przewidzianych w ustawie wypłaca się jedno z tych świadczeń - wyższe lub wybrane przez zainteresowanego. W myśl art. 95 ust. 2 przepis ust. 1 ustawy emerytalnej stosuje się również, z uwzględnieniem art. 96, w razie zbiegu prawa do emerytury lub renty określonych w ustawie z prawem do świadczeń przewidzianych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym osób, o których mowa w art. 2 ust. 2, z wyjątkiem przypadku, gdy emerytura wojskowa lub policyjna została obliczona według zasad określonych w art. 15a albo art. 18e ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin lub w art. 15a lub art. 18e ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin.

Zgodnie z art. 98 ust. 1 ustawy emerytalnej wstrzymanie wypłaty jednego ze świadczeń, o których mowa w art. 95, następuje od dnia, od którego przysługuje prawo do wypłaty świadczenia wyższego lub wybranego przez zainteresowanego.

W sytuacji zbiegu prawa do wypłaty kilku świadczeń, prawo do świadczenia, które nie będzie wypłacane (wskutek ustalenia, że przysługuje w niższej wysokości, względnie wyboru zainteresowanego) nie ustaje. Wydaje się, że charakter świadczenia nieprzeznaczonego

do wypłaty jest zbliżony do charakteru świadczenia zawieszono, jednak brak odesłania do przepisów o zawieszaniu świadczeń wskazuje na odmienną tych sytuacji.

W konsekwencji niemożliwe jest zastosowanie art. 134 ust. 1 pkt 1, dlatego też konieczna była szczególna regulacja dotycząca wstrzymania wypłaty jednego ze świadczeń, o których mowa w art. 95. Regulację taką przewidziano w art. 98 ust. 1. W razie zbiegu u jednej osoby prawa do wypłaty kilku świadczeń, organ rentowy zobowiązany jest do działania z urzędu (dopóki zainteresowany nie złoży przeciwnego wniosku, następuje obowiązkowa wypłata świadczenia wyższego). Należy podkreślić, że wstrzymanie świadczenia przysługującego w zbiegu, a nieprzeznaczonego do wypłaty nie następuje od dnia, w którym powstało prawo do świadczenia wyższego (lub wybranego przez zainteresowanego), lecz od dnia, od którego przysługuje wypłata świadczenia wyższego (lub wybranego przez zainteresowanego). Odpowiednie zastosowanie znajdzie więc art. 129 ust. 1 (K. Antonów, Ustawa o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, Komentarz, ABC, 2009).

Należy zwrócić uwagę, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego poddano ocenie relacje między (wnikającą z ustawy emerytalnej) zasadą jednego świadczenia i (wyrażoną w art. 32 Konstytucji RP) zasadą równości

W wyroku z dnia 4 kwietnia 2012 r. (I UK 390/11, OSNP 2013/9-10/114) Sąd Najwyższy wskazał, że zasada wypłacania tylko jednego świadczenia z ubezpieczenia społecznego (art. 95 ust. 1 ustawy emerytalnej) stanowi wyraz obowiązującej w prawie ubezpieczeń społecznych zasady solidarności ryzyka i nie jest sprzeczna z konstytucyjną zasadą równości (art. 32 Konstytucji RP).

W uzasadnieniu orzeczenia Sąd Najwyższy wyjaśnił, że w ustawie z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.) zawarte jest uszczegółowienie zasady równości z art. 32 Konstytucji RP. Przepis art. 2a tej ustawy, wprowadzony do niej od 1 stycznia 1999 r., stanowi w ust. 1, że stoi ona na gruncie równego traktowania wszystkich ubezpieczonych bez względu na płeć, stan cywilny, stan rodzinny; obecnie (od 1 stycznia 2011 r.) również bez względu na rasę, pochodzenie etniczne i narodowość. Wyliczenie to należy uważać

za przykładowe. Według art. 2a ust. 2 ustawy systemowej zasada równego traktowania dotyczy w szczególności warunków objęcia systemem ubezpieczeń społecznych, obowiązku opłacania i obliczania wysokości składek na ubezpieczenie społeczne, obliczania wysokości świadczeń, okresu wypłaty świadczeń i zachowania prawa do świadczeń. Ubezpieczony, który uważa, że nie zastosowano wobec niego zasady równego traktowania ma prawo dochodzić roszczeń z tytułu ubezpieczeń z ubezpieczenia społecznego przed sądem (art. 2a ust. 2).

Zasadę równości wynikającą z art. 32 Konstytucji w odniesieniu do oceny norm prawnych należy rozumieć jako nakaz nadawania im takich treści, by kształtowały one

w jednakowy (podobny) sposób sytuację prawną podmiotów jednakowych lub podobnych. Trybunał Konstytucyjny uznaje, że wszystkie podmioty prawa (adresaci norm prawnych), charakteryzujące się daną cechą istotną (relewantną) w równym stopniu, mają być traktowane równo, a więc według jednakowej miary, bez różnicowań zarówno dyskryminujących,

jak i faworyzujących (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 24 kwietnia 2002 r., P 5/01, OTK-A 2002 Nr 3, poz. 28).

Kryterium różnicowania w traktowaniu winno pozostawać

w racjonalnym związku z celem i treścią danej regulacji, waga interesu, któremu różnicowanie ma służyć, winna pozostawać w odpowiedniej proporcji do wagi interesów, które zostaną naruszone w wyniku różnicowania a ponadto kryterium różnicowania ma pozostawać w związku z innymi wartościami, zasadami lub normami konstytucyjnymi uzasadniającymi odmienne traktowanie określonych podmiotów. Za uzasadnienie dyferencjacji sytuacji prawnej podmiotów uznaje się zasady sprawiedliwości społecznej. Normy prawne zawarte w ustawie emerytalnej należą do prawa socjalnego, które oparte jest na specyficznych zasadach, wśród których należy podkreślić zasadę solidarności społecznej, która uzasadnia - pozostając w opozycji do zasady wzajemności (eksponowanej np. w prawie cywilnym) - brak pełnej proporcjonalności między składką a świadczeniem (por. D.E. Lach (w:) Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych. Komentarz, pod redakcją B. Gudowskiej

i J. Strusińskiej-Żukowskiej, Warszawa 2011 s. 15-17 i przywołana tam literatura).

W doktrynie prawa podnosi się, że sens solidarności w prawie zabezpieczenia społecznego ("solidarność wspólnoty ryzyka") wyraża się w tym, że do kosztów ochrony przyczyniają się wszyscy, często w nierównym stopniu, dłużej lub krócej, ale kompensację otrzymuje ten tylko, który doznał szkody (por. J. Jończyk: Prawo zabezpieczenia społecznego, Warszawa 2006, s. 40). Podobnie, Trybunał Konstytucyjny zwrócił uwagę na konieczność stosowania

w prawie ubezpieczeń społecznych konstytucyjnej zasady sprawiedliwości, realizowanej

z zastosowaniem reguły podziału według potrzeb i stosownie do redystrybucyjnej funkcji ubezpieczeń społecznych (orzeczenie z 11 lutego 1992 r., K 14/91, OTK 1992 Nr 1, poz. 7).

Zasada solidaryzmu będąca istotną cechą ubezpieczeń społecznych oznacza urzeczywistnienie idei samopomocy społecznej poprzez udzielanie świadczeń osobom znajdującym się w potrzebie, z funduszu wypracowanego wspólnym wysiłkiem ubezpieczonych. Oznacza to, że płacą wszyscy, a korzystają tylko ci którzy zostali dotknięci ryzykiem socjalnym. Zasada solidaryzmu społecznego i potrzeba zapewnienia minimum wysokości świadczenia implikuje przesunięcie części środków Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w kierunku tych ubezpieczonych, których udział w jego tworzeniu był niewielki lub krótkotrwały (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 listopada 2008 r., P 47/07, OTK-A 2008/9/156).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy wskazać należy, że Sąd Okręgowy prawidłowo uznał, że w przypadku wnioskodawcy zachodzi sytuacja zbiegu prawa

do świadczeń, jednakże z uwagi na zasadę pobierania jednego świadczenia, która stanowi wyraz obowiązującej w prawie ubezpieczeń społecznych zasady solidarności ryzyka, która nie jest sprzeczna z konstytucyjną zasadą równości (art. 32 Konstytucji RP), organ emerytalny prawidłowo zawiesił wnioskodawcy wypłatę świadczenia z uwagi na pobieranie emerytury mundurowej.

Na zakończenie rozważań wskazać należy, że przedstawione stanowisko znajduje potwierdzenie w orzecznictwie zarówno Sądu Najwyższego, jak i sądów powszechnych. Przykładowo wskazać można na: wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 19 stycznia

2015 r., III AUa 2619/13, LEX nr 1762074; wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie

z 10 grudnia 2015 r., III AUa 513/15, LEX nr 1993254; uchwałę Sądu Najwyższego w składzie 7 sędziów z 17 lutego 2010 r., II UZP 10/09, OSNP 2010/17-18/215; wyroki Sądu Najwyższego: z 8 maja 2012 r., II UK 237/11, OSNP 2013/7-8/91; z 4 kwietnia 2012 r., I UK 390/11, OSNP 2013/9-10/114; z 3 lutego 2010 r., II UK 174/09, LEX nr 584203; II UK 165/06, OSNP 2008/9-10/140; z 24 maja 2012 r., II UK 261/11, LEX nr 1227967; postanowienie Sądu Najwyższego z 30 listopada 2017 r., II UK 18/17. Prawdliwość poglądu prezentowanego przez sądy rozstrzygające niniejszą sprawę znajduje także oparcie w wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka Wielkiej Izby z 5 września 2017 r., 78117/13, LEX nr 2345983).

W świetle powyższego uznać należało, że wyrok Sądu pierwszej instancji odpowiada prawu. Sąd I instancji prawidłowo zastosował w sprawie przepisy prawa materialnego. Wyjaśnić dodatkowo można, że zgodnie z ugruntowaną linią orzecniczą w prawie ubezpieczeń społecznych nie stosuje się klauzul generalnych zasad współżycia społecznego. Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 16 czerwca 2011 r. (III UK 214/10, LEX nr 1095955), do złagodzenia rygorów prawa ubezpieczeń społecznych nie stosuje się art. 5 k.c., bo przepisy prawa ubezpieczeń społecznych mają charakter przepisów prawa publicznego (zob. też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 października 2009 r., II UK 81/09, LEX nr 824176).

Mając na uwadze powyższe Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację, jak w punkcie 1 wyroku.

W punkcie 2 wyroku Sąd Apelacyjny zasądził od ubezpieczonego na rzecz pozwanego organu kwotę 240 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za drugą instancję, działając na podstawie art. 98 § 1 i 3, art. 99 i art. 108 § 1 zd. 1 k.p.c.

w związku z § 9 ust. 2 oraz § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2015 r., poz. 1804 ze zm.).

SSA Grażyna Czyżak SSA Daria Stanek SSA Alicja Podlewska